

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2000. gada 10. maijā

Lietā nr. 2000-01-04

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Romāns Apsītis, tiesneses Anita Ušacka un Ilma Čepāne, ar tiesas sēdes sekretāri Lindu Vīnkalnu,

pieņemot pieteikuma iesniedzēju - divdesmit četru Saeimas deputātu: Egila Baldzēna, Leonarda Staša, Rišarda Labanovska, Jāņa Lejas, Leona Bojāra, Pētera Salkazanova, Arņa Kalniņa, Violas Lāzo, Imanta Burvja, Jāņa Čevera, Aijas Barčas, Jāņa Ādamsona, Silvijas Dreimanes, Raimonda Paula, Andra Bērziņa, Jevgenijas Stalidzānes, Imanta Stirāna, Ingrīdas Ūdres, Aināra Šlesera, Oskara Grīga, Andreja Panteļejeva, Vandas Kezikas, Gunta Damberga un Viļa Krištopana pārstāvim deputātam Egilam Baldzēnam un Saeimas LSDSP frakcijas konsultantei Inārai Vaivodei

un divdesmit viena Saeimas deputāta: Oļega Deņisova, Jāņa Jurkāna, Jura Sokolovska, Aleksandra Bartaševiča, Jakova Plinera, Modra Lujāna, Andreja Klementjeva, Oļega Tolmačova, Aleksandra Golubova, Borisa Rastopirkina, Igora Solovjova, Martijana Bekasova, Leona Bojāra, Pētera Salkazanova, Jāņa Lejas, Arņa Kalniņa, Valda Lauska, Imanta Burvja, Osvalda Zvejsalnieka, Borisa Čileviča un Miroslava Mitrofanova pārstāvim deputātam Oļegam Deņisovam un zvērīnātam advokātam Aleksandram Ogurcovam,

kā arī institūcijas, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts, – Ministru kabineta – pilnvarotajam pārstāvim Anatolijam Melnim un zvērinātai advokātei Agnesei Skulmei,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 4. punktu un 17. panta otro daļu,

Rīgā 2000. gada 26. aprīlī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojuma Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” un Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojuma Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” atbilstību Augstskolu likumam un Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantam”.

Satversmes tiesa

konstatēja:

1999. gada 12. augustā Ministru kabinets izdeva rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” un rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju”. Abi rīkojumi izdoti, atsaucoties uz 1995. gada 2. novembrī pieņemtā Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu.

Rīkojumā „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” Ministru kabinets noteica, ka ar 1999. gada 1. septembri jāuzsāk Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizācija, pievienojot Latvijas Medicīnas akadēmiju Latvijas Universitātei.

Rīkojums „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” paredz likvidēt Rīgas Aviācijas universitāti kā valsts dibinātu augstskolu.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojums Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas

akadēmijas reorganizāciju” un Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojums Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” (turpmāk - apstrīdētie rīkojumi) neatbilstot Augstskolu likumam, attiecīgi Augstākās padomes 1993. gada 23. februāra lēmumam „Par Latvijas Medicīnas akadēmijas Satversmes apstiprināšanu” un Augstākās padomes 1992. gada 7. jūlija lēmumam „Par Rīgas Aviācijas universitātes Satversmes apstiprināšanu”, Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantam un Ministru kabineta 1996. gada 30. aprīļa noteikumiem Nr. 160 „Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumi” (turpmāk - Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumi).

Pieteikumos norādīts, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 4. panta otrās daļas 2. punktu augstskolu autonomija izpaužoties tiesībās patstāvīgi noteikt savu organizatorisko un pārvaldes struktūru un Ministru kabinets, izdodot apstrīdētos rīkojumus, esot pārkāpis šīs augstskolu tiesības.

Pieteikuma par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” papildinājumā norādīts, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 7. panta pirmo daļu „valsts dibinātas augstskolas ir pašpārvaldes iestādes” un, izdodot 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju”, Ministru kabinets pārkāpis augstskolas pašpārvaldes tiesības.

Pieteikumos uzsvērts, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 8. panta trešo daļu un 10. panta trešo daļu universitātes satversmi pieņem augstskolas koleģiālās vadības institūcija un apstiprina Saeima. Latvijas Medicīnas akadēmija un Rīgas Aviācijas universitāte esot autonomas universitātes tipa augstskolas. Šo augstskolu satversmes apstiprinātas ar Augstākās padomes lēmumiem. Apstrīdētie rīkojumi neatbilstot minētajām Augstskolu likuma normām un attiecīgi Augstākās padomes 1993. gada 23. februāra lēmumam „Par Latvijas Medicīnas akadēmijas Satversmes apstiprināšanu” un Augstākās padomes 1992. gada 7. jūlija lēmumam „Par Rīgas Aviācijas universitātes

Satversmes apstiprināšanu”, kā arī ar šiem lēmumiem apstiprinātajām Latvijas Medicīnas akadēmijas un Rīgas Aviācijas universitātes satversmēm.

Abos pieteikumos izteikts viedoklis, ka saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantu rīkojumus esot tiesīgi izdot Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedri un ministri, bet ne Ministru kabinets.

Pieteikumā par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” norādīts, ka, izdodot rīkojumu „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju”, tā projektam neesot bijuši pievienoti Augstākās izglītības padomes, kā arī Labklājības ministrijas, Tieslietu ministrijas un Finanšu ministrijas atzinumi un Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto rīkojumu, esot pārkāpis Augstskolu likuma 11. pantu un Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 8. punktu, 16. punktu un 17. punkta 4. apakšpunktu. Arī pieteikumā par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” apgalvots, ka esot pārkāpts minēto Ministru kabineta noteikumu 8. punkts, saskaņā ar kuru „adresātu apgrūtinošu Ministru kabineta rīkojumu, kura saturā ir kāds aizliegums vai ierobežojums, var izdot tikai saskaņā ar Satversmi, likumu vai Ministru kabineta noteikumiem. Izdodot šādu rīkojumu, tajā jābūt norādei uz attiecīgo tiesību normu.”

Pieteikumu iesniedzēju pārstāvji tiesas sēdē minēto prasījumu uzturēja.

Lai gan abi pieteikumu iesniedzēju pārstāvji atzina, ka Ministru kabinets esot bijis tiesīgs pieņemt lēmumus par valsts augstskolu reorganizāciju un likvidāciju, tomēr tiesas sēdē viņi aizstāvēja viedokli, ka apstrīdētie rīkojumi esot izdoti, pārkāpjot Augstskolu likumā, Ministru kabineta iekārtas likumā un Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumos paredzēto kārtību, kā arī nerēķinoties ar augstskolu satversmēs noteikto augstskolu kompetenci pašām lemt par savu likvidāciju vai reorganizāciju.

Divdesmit četru Saeimas deputātu pārstāvis Egils Baldzēns tiesas sēdē apgalvoja, ka Ministru kabinets, izdodot 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju”, esot pārkāpis ne tikai pieteikumā minētās, bet arī citas Augstskolu likuma normas: 11. panta pirmo daļu, 10. panta pirmo un piekto daļu, 53., 54., 64., 65., 69. un 70. pantu. Ministru kabinets esot pārkāpis šajos likuma pantos noteikto Saeimas kompetenci, studentu pašpārvaldes tiesības, Rektoru padomes un Augstākās izglītības padomes kompetenci. Šo valsts un sabiedrisko institūciju kompetence, kas noteikta likumā, ierobežojot Ministru kabineta tiesības lemt par augstskolu reorganizāciju un likvidāciju.

Zvērināts advokāts Aleksandrs Ogurcovs tiesas sēdē izteica viedokli, ka vispirms Saeimai esot bijis jāpieņem lēmums par universitātes satversmes atcelšanu un tikai pēc tam Ministru kabinets būtu bijis tiesīgs pieņemt lēmumu par augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju.

Abi pieteikumu iesniedzēju pārstāvji uzsvēra, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdētos rīkojumus, esot pārkāpis Augstskolu likuma 11. panta pirmajā daļā noteikto kārtību. Abos gadījumos Ministru kabinetam iesniegtie Augstākās izglītības padomes dokumenti, ņemot vērā to saturu un formu, nevarot tikt uzskatīti par atzinumiem Augstskolu likuma 11. panta pirmās daļas izpratnē. Šie atzinumi neesot bijuši pievienoti izglītības un zinātnes ministra priekšlikumam par augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju, kā to paredzot Augstskolu likuma 11. panta pirmā daļa, bet esot iesniegti Valsts kancelejai atsevišķi un vēlāk. Turklāt atzinumi neesot bijuši reģistrēti Valsts kancelejā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Pieteikumu iesniedzēju pārstāvji atzīmēja, ka apstrīdētie rīkojumi esot pieņemti nepamatotā steigā, tie neesot bijuši saskaņoti ar ieinteresētajām ministrijām un tādējādi esot pārkāpta Ministru kabineta tiesību aktu pieņemšanas procedūra. Saeimas deputātu pārstāvis Egils Baldzēns uzsvēra, ka Ministru kabinets, pieņemot 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju”, esot

pārkāpis ne tikai pieteikumā minētos Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu punktus, bet arī šo noteikumu 17., 23., 25., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36. un 40. punktu.

Zvērināts advokāts Aleksandrs Ogurcovs savukārt apgalvoja, ka Ministru kabineta rīkojuma „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” projektu neesot vizējušas Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 16. punktā noteiktās Izglītības un zinātnes ministrijas atbildīgās amatpersonas. Papildus viņš atzīmēja, ka minētā Ministru kabineta rīkojuma projekts esot virzīts izskatīšanai Ministru kabineta sēdē neatbilstoši Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 6., 8., 47., 68. un 76. punktam.

Zvērināts advokāts Aleksandrs Ogurcovs uzsvēra, ka Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs pieņemt lēmumus par valsts augstskolu reorganizāciju un likvidāciju Ministru kabineta rīkojumu formā. Šādus lēmumus saskaņā ar Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu Ministru kabinetam esot bijis jāpieņem Ministru kabineta lēmumu formā.

Pieteikumu iesniedzēji atzīmēja, ka Latvijas Medicīnas akadēmija un Rīgas Aviācijas universitāte esot izpildījušas Augstskolu likuma pārejas noteikumu 1. punktā noteikto prasību triju mēnešu laikā iesniegt Izglītības un zinātnes ministrijai ar Augstskolu likuma normām saskaņotas satversmes, tomēr šīs satversmes neesot virzītas uz Saeimu apstiprināšanai un neesot apstiprinātas Saeimā no augstskolām neatkarīgu iemeslu dēļ.

Abu pieteikumu iesniedzēji lūdza atzīt apstrīdētos rīkojumus par spēkā neesošiem no to izdošanas brīža.

Ministru kabinets atbildes rakstos norāda, ka apstrīdētie rīkojumi neesot pretrunā ar Augstskolu likumu, Augstākās padomes 1993. gada 23. februāra lēmumu „Par Latvijas Medicīnas akadēmijas Satversmes apstiprināšanu” un Augstākās padomes 1992. gada 7. jūlija lēmumu „Par Rīgas Aviācijas universitātes Satversmes apstiprināšanu”, Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantu un Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības

noteikumiem, un lūdz pieteikumus uzskatīt par nepamatotiem un noraidīt. Apstrīdētie rīkojumi esot pieņemti Satversmes 4. nodaļā un Ministru kabineta iekārtas likumā noteiktās Ministru kabineta kompetences ietvaros, ievērojot Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumos paredzēto rīkojumu pieņemšanas procesuālo kārtību.

Atbildes rakstos norādīts, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu „lēmumu par valsts augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju pieņem Ministru kabinets pēc izglītības un zinātnes ministra ierosinājuma”, tātad valsts augstskolu reorganizācija un likvidācija esot Ministru kabineta kompetencē.

Atbildes rakstā par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” uzsvērts, ka Ministru kabinets neesot aizskāris Rīgas Aviācijas universitātes tiesības patstāvīgi noteikt savu organizatorisko un pārvaldes struktūru un augstskolas pašpārvaldes tiesības, jo saskaņā ar Augstskolu likuma 4. panta pirmo daļu „augstskolu autonomiju raksturo varas un atbildības sadale starp valsts institūcijām un augstskolu vadību”.

Ministru kabinets atbildes rakstos norāda, ka uz abām minētajām augstskolām attiecoties Augstskolu likuma pārejas noteikumu 1. punkts: „Augstskolas triju mēnešu laikā no šā likuma spēkā stāšanās dienas saskaņo savas satversmes (statūtus) ar šā likuma prasībām un iesniedz tās Izglītības un zinātnes ministrijai.” Tas neesot izdarīts. Augstskolu satversmes nedrīkstot būt pretrunā ar Augstskolu likumu.

Atbildes rakstā par Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” uzsvērts, ka Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pants paredzot Ministru kabinetam tiesības izdot rīkojumus, jo saskaņā ar minētā panta pirmo daļu „Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedri un ministri ir tiesīgi izdot rīkojumus likumos un Ministru kabineta noteikumos noteiktajos gadījumos” un

saskaņā ar Satversmes 55. pantu „Ministru kabinets sastāv no Ministru prezidenta un viņa aicinātiem ministriem”.

Ministru kabinets atbildes rakstos izsaka viedokli, ka, pieņemot abus apstrīdētos rīkojumus, esot ievērota noteiktā procedūra. Tā, izdodot Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju”, saskaņā ar Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu esot saņemts Augstākās izglītības padomes atzinums, kā arī saskaņā ar Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumiem - Tieslietu ministrijas un Finanšu ministrijas atzinumi, bet Labklājības ministrijas atzinums neesot bijis obligāts. Abos apstrīdētajos rīkojumos esot ietverta precīza norāde uz Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu.

Ministru kabineta pārstāvis Anatolijs Melnis un zvērināta advokāte Agnese Skulme tiesas sēdē uzturēja viedokli, ka pieteikums esot nepamatots un noraidāms.

Ministru kabineta pārstāvis Anatolijs Melnis tiesas sēdē uzsvēra, ka augstskolu autonomija neesot absolūta. Saskaņā ar Augstskolu likuma 4. panta pirmo daļu augstskolas autonomiju raksturojot varas un atbildības sadale starp augstskolu un valsts institūcijām. Augstskolu autonomija esot ierobežota ar citu valsts institūciju tiesībām, arī ar Augstskolu likuma 11. panta pirmajā daļā noteiktajām Ministru kabineta tiesībām lemt par augstskolu reorganizāciju un likvidāciju.

Ministru kabineta pārstāvis atzīmēja, ka augstskolas satversmes apstiprināšana, no vienas puses, un augstskolas reorganizācija vai likvidācija, no otras puses, esot dažādi procesi un Augstskolu likums tos deleģējot dažādām valsts institūcijām: universitāšu satversmes apstiprinot Saeima, bet valsts augstskolas reorganizējot un likvidējot Ministru kabinets. Valsts augstskolas reorganizācija vai likvidācija esot jāuzsāk ar Ministru kabineta kā valsts augstskolas dibinātāja lēmumu par reorganizāciju vai likvidāciju, un pēc tam

esot jāseko Saeimas lēmumam par universitātes satversmes atzīšanu par spēku zaudējušu.

Ministru kabineta pārstāvis izteica viedokli, ka Latvijas Medicīnas akadēmija esot profesionāla augstskola, nevis universitāte.

Ministru kabineta pārstāvis uzsvēra, ka likumdevēja patiesā griba, pieņemot Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantu, esot bijusi piešķirt Ministru kabinetam tiesības izdot rīkojumus. Ja Ministru kabinets varot izdot augstāka juridiska spēka normatīvos aktus: Ministru kabineta noteikumus un pat noteikumus ar likuma spēku Satversmes 81. pantā noteiktajā kārtībā, tad Ministru kabinets esot tiesīgs izdot arī zemāka juridiska spēka tiesību aktus – Ministru kabineta rīkojumus. Arī praksē Ministru kabinets pieņemot lēmumus rīkojumu, nevis lēmumu formā.

Ministru kabineta pārstāvis Anatolijs Melnis un zvērināta advokāte Agnese Skulme pauda pārliecību, ka abi apstrīdētie rīkojumi esot izdoti, ievērojot Augstskolu likuma 11. panta pirmajā daļā noteikto kārtību, un abiem apstrīdēto rīkojumu projektiem esot bijuši pievienoti Augstākās izglītības padomes atzinumi. Apstrīdēto rīkojumu projekti esot izskatīti Ministru kabineta sēdē kā Ministru kabineta lietas, un klātesošie Ministru kabineta locekļi varējuši izteikt savus iebildumus, tādējādi neesot pārkāpta Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumos paredzētā Ministru kabineta tiesību aktu pieņemšanas procedūra.

Satversmes tiesa **secināja**:

1. Latvijas valsts pienākums ir nodrošināt izglītību tās iedzīvotājiem. Arī valsts pārvaldes institūcijas realizē valsts izglītības funkciju. Valsts izglītības politika tiek īstenota ne tikai plānojot un regulējot izglītības jomu, bet arī tieši piedāvājot iespēju iegūt izglītību valsts izglītības iestādēs, arī augstskolās. Valsts augstskolas nepastarpināti īsteno ikdienas dzīvē izglītības nodrošināšanas funkciju. Augstskolu uzdevumi noteikti Augstskolu likuma

5. pantā. Saskaņā ar šā panta pirmo daļu viens no augstskolas galvenajiem uzdevumiem ir nodrošināt „iespēju iegūt zināšanas, akadēmisko izglītību un profesionālo prasmi, akadēmiskos grādus un profesionālo kvalifikāciju sabiedriskās dzīves, tautsaimniecības, kultūras, veselības aprūpes, valsts pārvaldes un citās profesionālās darbības jomās”. Valsts augstskolas šo uzdevumu veikšanai saņem līdzekļus no valsts budžeta.

Apstrīdēto rīkojumu izdošanas brīdī Latvijas Medicīnas akadēmija saskaņā ar Ministru kabineta 1997. gada 5. augusta noteikumu Nr. 286 „Labklājības ministrijas nolikums” 17. punkta 7. apakšpunktu bija Labklājības ministrijas pārziņā, bet Latvijas Universitāte un Rīgas Aviācijas universitāte saskaņā ar Ministru kabineta 1997. gada 23. septembra noteikumu Nr. 334 „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums” 18. punkta 2. un 7. apakšpunktu - Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā. Šo augstskolu finansu līdzekļus veido galvenokārt tām piešķirtie valsts budžeta līdzekļi.

Latvijas Republikas Satversmes 58. pants noteic, ka „Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes”. Šīs iestādes veido hierarhisku, Ministru kabinetam padotu sistēmu. Pārziņā esošās valsts iestādes ietilpst valsts pārvaldes institucionālajā sistēmā [Satversmes tiesas 1999. gada 9. jūlija spriedums lietā Nr. 04 – 03 (99)]. Ministru kabinets ir tiesīgs pieņemt valsts augstskolai kā valsts pārvaldes sistēmā ietilpstošai pārziņā esošai valsts institūcijai saistošus lēmumus.

Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 13. pantu „Ministru kabinets apspriež vai izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē saskaņā ar Satversmi un likumiem”. Ministru kabinets saskaņā ar likumu veic dažādas pārvaldes funkcijas izglītības jomā. Tā Augstskolu likuma 11. panta pirmajā daļā noteikts, ka „lēmumu par valsts augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju pieņem Ministru kabinets pēc izglītības un zinātnes ministra ierosinājuma. Priekšlikumam pievienojams Augstākās izglītības padomes atzinums.”

Augstskolu likums piešķir augstskolām autonomiju, kas saskaņā ar šā likuma 4. panta otrās daļas 2. punktu izpaužas arī tiesībās patstāvīgi noteikt

augstskolas organizatorisko un pārvaldes struktūru. Augstskolu likuma 7. panta pirmā daļa noteic, ka valsts dibinātās augstskolas ir pašpārvaldes iestādes. Šīs, kā arī citas likuma normas, kurās noteikta augstskolu pašpārvalde, nevar tikt iztulkotas atrauti no pārējām Augstskolu likuma tiesību normām. Tās jātulko kopsakarā, ņemot vērā, ka šā likuma mērķis ir reglamentēt augstskolu un valsts institūciju sadarbību, lai augstskolu autonomiju saskaņotu ar sabiedrības un valsts interesēm.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 4. panta pirmo daļu „augstskolu autonomiju raksturo varas un atbildības sadale starp valsts institūcijām un augstskolu vadību, kā arī starp augstskolu vadību un akadēmisko personālu”. Kaut gan valstij jāciens un jāievēro augstskolu autonomija un pašpārvalde, dodot augstskolām iespēju veikt savus Augstskolu likumā noteiktos uzdevumus, tomēr augstskolu autonomija nav absolūta un neierobežota. Augstskolu autonomijas galvenais mērķis ir nodrošināt akadēmisko brīvību augstskolās. Augstskolām, realizējot autonomiju Augstskolu likumā noteiktajos ietvaros, mērķtiecīgi un atbildīgi jāveido sadarbība ar valsts institūcijām un sabiedrību. Tiesības noteikt savu organizatorisko un pārvaldes struktūru, kā arī pašpārvaldes tiesības augstskolas realizē tiktāl, ciktāl tās neierobežo ar Augstskolu likumu pilnvaroto valsts institūciju: Saeimas, Ministru kabineta, Izglītības un zinātnes ministrijas un Augstākās izglītības padomes kompetence. Ministru kabinets kā augstākā izpildvaras institūcija apstiprina augstskolu rektorus un visu augstskolu, izņemot universitāšu, satversmes. Tam ar likumu piešķirtas tiesības Latvijas valsts vārdā dibināt valsts augstskolas, kā arī reorganizēt un likvidēt tās.

Augstskola realizē savas pašpārvaldes tiesības un nosaka savu iekšējo organizatorisko un pārvaldes struktūru, bet šo tiesību realizācija neattiecas uz valsts augstskolas reorganizācijas un likvidācijas procesu, par kuru ir tiesīgs lemt Ministru kabinets, nevis pati valsts augstskola.

Tādējādi saskaņā ar Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu Ministru kabinetam bija tiesības lemt par Latvijas Universitātes un

Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju un Rīgas Aviācijas universitātes likvidāciju.

2. Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantu „Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedri un ministri ir tiesīgi izdot rīkojumus likumos un Ministru kabineta noteikumos noteiktajos gadījumos. Rīkojums ir individuāla rakstura administratīvs akts, kas attiecas uz atsevišķām valsts institūcijām un amatpersonām.”

Kaut gan, analizējot šīs tiesību normas tekstuālo izpausmi, var secināt, ka attiecībā uz tiesībām izdot rīkojumus nav minēti vārdi „Ministru kabinets”, taču tas nenozīmē, ka šī likuma norma neparedz Ministru kabinetam tiesības izdot rīkojumus. Lai noteiktu tiesību normas patieso jēgu, nevar vadīties tikai no likuma burtā, bet ir jānoskaidro arī likumdevēja griba. To var noskaidrot, iepazīstoties ar sestās Saeimas 1996. gada 23. maija sēdes stenogrammu. Šajā sēdē tika izskatīts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par 1925. gada 1. aprīļa likuma „Ministru kabineta iekārta” atjaunošanu”⁴. No stenogrammas redzams, ka likumdevēja mērķis nav bijis piešķirt tiesības izdot rīkojumus tikai Ministru prezidentam, Ministru prezidenta biedriem un atsevišķiem ministriem, bet nepiešķirt šādas tiesības Ministru kabinetam kopumā. Deputāts Jānis Lagzdīņš, pamatojot nepieciešamību papildināt likumu ar 15.¹ pantu pašlaik spēkā esošajā redakcijā, Saeimas sēdē teicis: „Jau kopš 5. Saeimas laikiem, kopš likuma par Ministru kabineta iekārta atjaunošanu un Birkava vadītās valdības darbības laikiem Ministru kabinets izdod noteikumus, instrukcijas un arī rīkojumus, bet, ja mēs uzmanīgi paskatāmies spēkā esošo likumu par Ministru kabineta iekārta, tad mēs redzam, ka šis likums nedod tiesības Ministru kabinetam pieņemt normatīvo aktu (acīmredzot deputāts domājis administratīvo aktu), proti, rīkojumu, bet praksē Ministru kabinetam un premjerministram ļoti bieži nākas izdot šādu aktu, piemēram, ieceļot amatā kādu amatpersonu, atceļot no amata kādu amatpersonu, izveidojot kādu valdības institūciju, komisiju. Ir daudz un dažādu individuāla rakstura gadījumu, kad ir nepieciešams Ministru kabinetam

uzdot kādus pienākumus atsevišķām valsts amatpersonām un institūcijām, šādos gadījumos gan Ministru kabinets, gan arī Ministru prezidents praksē ir pieņēmis rīkojumus” (Sestās Saeimas 1996. gada 23. maija sēdes stenogramma. „Latvijas Vēstnesis”, 30.05.1996., Nr. 93, 3. lpp.).

Pieņemot minētos grozījumus Ministru kabineta iekārtas likumā, Saeima akceptēja pastāvošo praksi, saskaņā ar kuru Ministru kabinets izdod ne tikai noteikumus un instrukcijas, bet arī rīkojumus, un nostiprināja likumā Ministru kabineta tiesības izdot rīkojumus kā individuāla rakstura administratīvus aktus, kuri attiecas uz atsevišķām valsts institūcijām un amatpersonām. Kā redzams no Saeimas sēdes stenogrammas, likuma grozījumu galvenais mērķis bija noteikt šādas tiesības tieši Ministru kabinetam kopumā, nevis tikai atsevišķiem tā locekļiem.

Turklāt, interpretējot Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantu sistemātiski, var secināt, ka Ministru kabinets bija tiesīgs izdot rīkojumus. Saskaņā ar Satversmes 55. pantu „Ministru kabinets sastāv no Ministru prezidenta un viņa aicinātiem ministriem”. Ja Ministru prezidents, viņa biedri un atsevišķi ministri ir tiesīgi izdot rīkojumus, tad arī Ministru kabinets kā koleģiāla no minētajām amatpersonām sastāvoša institūcija ir tiesīgs izdot rīkojumus.

Likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 6. panta ceturtajā un piektajā daļā minēti Ministru kabineta rīkojumi. Tātad arī šajā likumā akceptētas Ministru kabineta tiesības izdot rīkojumus.

Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pants stājās spēkā 1996. gada 1. jūnijā. Vienlaikus, šajā pašā datumā, stājās spēkā Ministru kabineta 1996. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 160 „Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumi”, kas tika izdoti saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 24. pantu. Saskaņā ar šo noteikumu 6., 7. un 100. punktu Ministru kabinets izdod rīkojumus kā administratīvus aktus.

Nav pamatots tiesas sēdē izteiktais zvērināta advokāta Aleksandra Ogurcova viedoklis, ka Ministru kabineta lēmumi par augstskolu reorganizāciju un likvidāciju varot tikt pieņemti tikai Ministru kabineta lēmumu veidā. Saskaņā ar likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 6. pantu, kā arī ievērojot Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumus, Ministru kabineta lēmumi var tikt pieņemti (noformēti) noteikumu, instrukciju, ieteikumu, sēdes protokola izrakstu, kā arī rīkojumu veidā. Arī praksē kopš 1995. gada janvāra Ministru kabinets vairs nepieņem tiesību aktus Ministru kabineta lēmumu veidā.

Lai Ministru kabinets realizētu Augstskolu likumā noteikto kompetenci – lemt par augstskolu likvidāciju un reorganizāciju, tam bija jāpieņem lēmums atbilstošā formā. Tā kā šis lēmums ir individuāla rakstura administratīvs akts, kurš attiecas tikai uz atsevišķām ministrijām un uz Izglītības un zinātnes ministrijas un Labklājības ministrijas pārziņā esošām valsts institūcijām (Latvijas Medicīnas akadēmiju, Latvijas Universitāti un Rīgas Aviācijas universitāti), tad tas pareizi, saskaņā ar likumu tika pieņemts rīkojuma veidā.

Tādējādi Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pants paredz Ministru kabinetam tiesības izdot rīkojumus likumos un Ministru kabineta noteikumos paredzētajos gadījumos.

3. Ministru kabinetam, izdodot apstrīdētos rīkojumus, bija jāvadās no Augstskolu likuma 11. panta pirmās daļas, kura noteic, ka izglītības un zinātnes ministra priekšlikumam par augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju pievienojams Augstākās izglītības padomes atzinums, un bija jāievēro Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumos reglamentētā Ministru kabineta tiesību aktu pieņemšanas procedūra.

Izpētot lietā esošos apstrīdēto rīkojumu projektiem pievienotos dokumentus, redzams, ka abu apstrīdēto rīkojumu projektus Valsts kancelejai iesniegusi izglītības un zinātnes ministre Silva Golde (Izglītības un zinātnes

ministrijas 1999. gada 26. jūlija vēstule Nr. 1-5-304, lietas 79. un 80. lpp., un 1999. gada 6. augusta vēstule Nr. 1-5-337, lietas 56. lpp.).

Papildus vēstulei Nr. 1-5-304, kurai bija pievienots Ministru kabineta rīkojuma „Par Rīgas Aviācijas universitātes likvidāciju” projekts, 1999. gada 6. augustā izglītības un zinātnes ministre Silva Golde iesniedza Augstākās izglītības padomes, kā arī Finanšu ministrijas un Tieslietu ministrijas atzinumus par Ministru kabineta rīkojuma projektu (Izglītības un zinātnes ministrijas 1999. gada 6. augusta vēstule Nr. 1-5-336, lietas 71. lpp.).

Arī Augstākās izglītības padomes atzinums par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju tika iesniegts Valsts kancelejai papildus Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulei Nr. 1-5-337, kurai bija pievienots Ministru kabineta rīkojuma „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” projekts. Saskaņā ar Valsts kancelejas 2000. gada 8. marta vēstuli Nr. 90/833-k/1 (lietas 104. lpp.) Augstākās izglītības padomes atzinums tika saņemts Ministru kabineta sēdes dienā, šajā jautājumā izskatāmo dokumentu kopējās komplektēšanas laikā. Kaut gan atzinums netika reģistrēts Valsts kancelejā, tas tika iekļauts kopējā dokumentu paketē un Ministru kabineta locekļiem pirms lēmuma pieņemšanas bija iespēja ar to iepazīties.

Nav pamatots pieteikumu iesniedzēju viedoklis, ka Augstākās izglītības padomes atzinuma iesniegšanas kārtība tika būtiski pārkāpta. Augstskolu likuma 11. panta pirmās daļas mērķis – dot Ministru kabineta locekļiem pirms lēmuma pieņemšanas iespēju iepazīties ar Augstākās izglītības padomes viedokli – tika sasniegts. Tas, ka, iesniedzot Valsts kancelejai apstrīdēto rīkojumu projektus, Augstākās izglītības padomes atzinumi nebija pievienoti izglītības un zinātnes ministres vēstulēm, bet tika iesniegti vēlāk, nevarēja ietekmēt Ministru kabineta locekļu lēmumu šajā jautājumā.

Augstskolu likumā nav noteiktas īpašas prasības attiecībā uz Augstākās izglītības padomes atzinuma saturu un formu. Par Augstākās izglītības padomes dokumentu noformēšanu (adresāts, parakstītājs, lēmuma numurs utt.) ir

atbildīga pati padome. Tāpēc tās 1999. gada 6. augusta dokumenti Nr. 75 (lietas 72. lpp.) un Nr. 79 (lietas 58. lpp.) atzīstami par Augstākās izglītības padomes atzinumiem Augstskolu likuma 11. panta pirmās daļas izpratnē.

Tā kā Augstākās izglītības padomes atzinums par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju nebija reģistrēts Valsts kancelejā, ir pārkāpts Ministru kabineta 1996. gada 23. aprīļa noteikumu Nr. 154 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi” 221. punkts, saskaņā ar kuru „uz dokumenta, ko saņem organizācija, pirmās lapas apakšējās malas labajā pusē jāizdara atzīme par dokumenta saņemšanu vai atzīme par dokumenta saņemšanu un reģistrēšanu”. Pārkāpts arī Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 12. punkts, saskaņā ar kuru „Ministru kabinetā izskatāmo tiesību aktu projektus reģistrē Valsts kancelejā”. Tomēr šo tiesību normu pārkāpums nevar būt pietiekams pamats, lai Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojums Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” tiktu atzīts par spēkā neesošu. Tas, ka dokuments nebija reģistrēts, neietekmēja Ministru kabineta locekļu iespēju iepazīties ar minēto atzinumu un pieņemt lēmumu par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju.

Saskaņā ar Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 8. punktu „adresātu apgrūtināšanu Ministru kabineta rīkojumu, kura saturā ir kāds aizliegums vai ierobežojums, var izdot tikai saskaņā ar Satversmi, likumu vai Ministru kabineta noteikumiem. Izdodot šādu rīkojumu, tajā jābūt norādei uz attiecīgo tiesību normu.” Ministru kabinets ir izdevis apstrīdētos rīkojumus, pamatojoties uz Augstskolu likuma 11. panta pirmo daļu, ietverot apstrīdēto rīkojumu tekstā precīzu norādi uz minēto likuma pantu.

Apstrīdēto rīkojumu projektu izskatīšanu Ministru prezidents bija pasludinājis par Ministru kabineta lietām, par ko liecina Valsts kancelejas iesniegtajos apstrīdēto rīkojumu sagatavošanas materiālos esošās Ministru prezidenta Andra Šķēles 1999. gada 10. augusta rezolūcijas Nr. 90/3186-k (lietas 68. lpp.) un Nr. 90/3336-k (lietas 52. lpp.).

Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 71. punkts noteic, ka Ministru prezidents par Ministru kabineta lietu jebkurā laikā var pasludināt jebkuru jautājumu. Šajos noteikumos dots arī termina „Ministru kabineta lieta” skaidrojums: „Ministru kabineta lieta - jautājums, kuru Ministru prezidents jebkurā laikā, bet Ministru prezidenta biedrs, ministrs vai valsts ministrs tikai pēc jautājuma apspriešanas Ministru kabineta komitejas sēdē rakstiski pasludina par tādu jautājumu, kas pēc būtības apspriežams un izlemjams Ministru kabineta sēdē.” Tātad Ministru prezidentam piešķirtas plašas pilnvaras – jebkurā laikā pasludināt par Ministru kabineta lietu jebkuru jautājumu, arī tādu jautājumu, kurš nav izskatīts valsts sekretāru sanāsmē un Ministru kabineta komitejā.

Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 23. punkta 1. apakšpunkts noteic, ka „atzinumi obligāti nepieciešami no Finanšu ministrijas un Tieslietu ministrijas, kā arī no Eiropas integrācijas biroja (ja attiecīgais tiesību akts ir saistīts ar Latvijas integrāciju Eiropas Savienībā)”. Tomēr šo noteikumu 23. punkts attiecas tikai uz ministriju valsts sekretāru sanāsmi. Ja tiesību aktu projekti tiek izskatīti valsts sekretāru sanāsmē, tie obligāti jānosūta saskaņošanai uz Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju. Turpretim saskaņā ar spēkā esošo kārtību jautājumi, kuri tiek skatīti kā Ministru kabineta lietas, var arī netikt izskatīti valsts sekretāru sanāsmē un uz šādiem jautājumiem neattiecas Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 23. punkta 1. apakšpunkts.

Tā kā apstrīdētie rīkojumi kā Ministru kabineta lietas pēc būtības bija apspriežami Ministru kabinetā, tad tas, vai tiem bijuši pievienoti ministriju atzinumi vai ne un vai to saturs bijis pozitīvs vai negatīvs, nevar ietekmēt apstrīdēto rīkojumu spēkā esamību. Ministriem bija jāpieņem lēmums valstiski svarīgā jautājumā. Pirms lēmuma pieņemšanas ministri varēja to vispusīgi apspriest, jo Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 84. punkts paredz, ka, izskatot tāda tiesību akta projektu, kurš pasludināts par

Ministru kabineta lietu, Ministru kabineta sēdē var notikt debates par šā tiesību akta projektu.

Nav pamatots zvērināta advokāta Aleksandra Ogurcova viedoklis, ka, iesniedzot Valsts kancelejai apstrīdēto rīkojumu projektus, neesot ticis ievērots Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumu 16. punkts, kurš noteic, ka tiesību akta projekta oriģinālu vizē ministrijas valsts sekretārs un juridiskā dienesta vadītājs. No lietai pievienotajiem dokumentiem redzams, ka rīkojuma „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” projektu vizējis Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretārs Guntis Tomsons un Administratīvā departamenta direktora vietnieces vietas izpildītāja Sandra Sidiki (lietas 53. lpp.), bet rīkojuma „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” projektu - valsts sekretārs Guntis Tomsons un Administratīvā departamenta direktora vietnieces vietas izpildītājs Gatis Ozoliņš (lietas 69. un 70. lpp.).

Tātad Ministru kabinets, izdodot apstrīdētos rīkojumus, ir ievērojis Augstskolu likuma 11. panta pirmajā daļā noteikto lēmuma par valsts augstskolas reorganizāciju vai likvidāciju pieņemšanas kārtību un nav pieļāvis tik būtiskus Ministru kabineta 1996. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 160 „Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumi” paredzētās procesuālās kārtības pārkāpumus, lai apstrīdētos rīkojumus varētu atzīt par spēkā neesošiem.

4. Augstākās padomes 1993. gada 23. februāra lēmums „Par Latvijas Medicīnas akadēmijas Satversmes apstiprināšanu” un Augstākās padomes 1992. gada 7. jūlija lēmums „Par Rīgas Aviācijas universitātes Satversmes apstiprināšanu” ir individuāla, nevis normatīva rakstura tiesību akti. Ar šiem lēmumiem attiecīgi apstiprinātās Latvijas Medicīnas akadēmijas un Rīgas Aviācijas universitātes satversmes ir iekšēji normatīvi tiesību akti.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 4. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta aktu atbilstību Satversmei un citiem

likumiem. Satversmes tiesa neizskata lietas par Ministru kabineta aktu atbilstību Augstākās padomes individuāla rakstura lēmumiem un iekšējiem normatīviem tiesību aktiem, kuri apstiprināti ar šādiem Augstākās padomes lēmumiem.

Satversmes tiesai nav piekritīga lietas izskatīšana par apstrīdēto rīkojumu atbilstību Augstākās padomes 1993. gada 23. februāra lēmumam „Par Latvijas Medicīnas akadēmijas Satversmes apstiprināšanu”, Augstākās padomes 1992. gada 7. jūlija lēmumam „Par Rīgas Aviācijas universitātes Satversmes apstiprināšanu” un ar šiem lēmumiem attiecīgi apstiprinātajām Latvijas Medicīnas akadēmijas un Rīgas Aviācijas universitātes satversmēm.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu,

Satversmes tiesa

nosprida:

Atzīt Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 384 „Par Latvijas Universitātes un Latvijas Medicīnas akadēmijas reorganizāciju” un Ministru kabineta 1999. gada 12. augusta rīkojumu Nr. 383 „Par Rīgas Aviācijas universitātes kā valsts dibinātas augstskolas likvidāciju” par atbilstošiem Augstskolu likumam un Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantam.

Spridums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Spridums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spridums pasludināts Rīgā 2000. gada 10. maijā.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs

Romāns Apsītis

Satversmes tiesas tiesnese

Anita Ušacka

Satversmes tiesas tiesnese

Ilma Čepāne